

Sławomir Jacek Żurek

i Tradycja współczesność

Dialog współczesnej młodzieży z tradycją jest coraz trudniejszy. Być może dlatego, że na jej mentalność duży wpływ mają media lansujące styl życia krańcowo odmienny niż ten kreowany przez pokolenia jej nauczycieli, rodziców czy dziadków, dla których takie słowa jak „historia”, „przeszłość” czy „tradycja” są nasycone określoną wartością. Czy jednak przedstawiciel najmłodszej generacji, sprawnie posługujący się internetem, niepotrafiący wyobrazić sobie własnej codzienności bez telefonii komórkowej czy DVD może zrozumieć sam siebie i otaczający go świat bez odniesienia do tego, co minęło? A zatem, jak uświadomić uczniom, że przeszłość w sposób naturalny wpisuje się we współczesność i że bycie nowoczesnym jest związane ze świadomym korzystaniem z dóbr historii?

Prezentowany numer „Zeszytów Szkolnych” rozpoczyna się od rozmowy z badaczem literatury dr. Jackiem Kopcińskim z Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk na temat współczesnej literatury, której właściwe rozumienie – zdaniem tego młodego naukowca – zapewnia właśnie pogłębiony dialog z tradycją. Kopciński odpowiada m.in. na pytania: „Które utwory z literatury współczesnej powinny być najsilniej obecne na lekcjach języka polskiego w liceum?”, „Jaki jest najbardziej skuteczny sposób na to, by uczeń w klasie maturalnej, ucząc się o literaturze współczesnej, łączył z nią informacje o minionych okresach literackich?”, „Jak należałoby mówić o literaturze wojny i okupacji, by nie wpaść w patos i rutynę?”. Problematykę relacji pomiędzy historią a terażniejszością dopełnia artykuł *Kanony literackie i czasy współczesne* wybitnego literaturoznawcy – Michała Głowińskiego, który zwraca uwagę na pluralistyczny charakter współczesnej kultury, co wprawdzie uniemożliwia stworzenie jednego obowiązującego spisu lektur (przynajmniej w odniesieniu do drugiej połowy XX w.), ale pozwala na dokonywanie

Sławomir Jacek Żurek

adiunkt w Katedrze Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego w Instytucie Filologii Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, redaktor naczelny „Zeszytów Szkolnych”

wolnych wyborów spośród różnych zjawisk kulturowych i towarzyszących im tekstów, szczególnie z literatury najnowszej.

Rozważania następnych autorów podążają w kierunku tematyki historycznej i historycznoliterackiej. Lech Giemza draży problem znaczenia świadomości dziejowej i jej aktualnego kryzysu wzmiankowanego w różnych zapiskach literackich (*Czy historia jest tylko przeszłością?*). Arkadiusz Bałajewski pokazuje współczesne nawiązania do romantyzmu wraz z ich wieloaspektowością. Poci najnowszej generacji „piszą Mickiewiczem” – jak stwierdza badacz – ale i spierają się z nim, lecz ostatecznie stanowi on dla nich niedościgły wzorzec (*O tradycji romantycznej, czyli Mickiewicz – dzisiaj*). Sławomir Buryła przypomina, że szkoła, jako jeden z gwarantów przetrwania tożsamości narodowej, ma obowiązek rozmawiania z uczniami także o bolesnych wydarzeniach z historii Polski, czemu mogą służyć teksty literackie „na nowo przeczytane”. Podpowiada przy tym, gdzie można znaleźć właściwe opracowania oraz przestrzega przed publikacjami fałszującymi historię (*Trudne tematy z przeszłości*).

Następne głosy przenoszą refleksję literaturoznawczą na grunt szkolnej dydaktyki. I tak, Bożena Olszewska wskazuje na perspektywy, w jakich literatura współczesna może funkcjonować na lekcjach, a także przedstawia konkretne rozwiązania dydaktyczne (*Jak uczyć literatury współczesnej?*). Anna Janus-Sitarz demaskuje pułapki, w które można wpaść podczas pracy z tekstem współczesnym i pokazuje na przykładowych tekstach, jak je ominąć. Podkreśla jednocześnie, że „literatura to zabawa” i wychodzenie do niej jak na wojnę niczemu nie służy (*Mroźek – śmiesz, tumani, przestrasza...*).

Dariusz Parczewski w dziale „Od stażu do dyplomu” prezentuje ciekawy pomysł na zinterpretowanie na lekcji języka polskiego wiersza *Ja Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*, a Małgorzata Łukaszuk omawia niedawno opublikowany tom wierszy *Zachód słońca w Milanówku* Jarosława Marka Rymkiewicza („Czas na wiersz!”).

Bardzo wiele w prezentowanym numerze pomysłów na lekcje i to zarówno lingwistyczne, jak i literaturoznawcze – najczęściej zderzające ze sobą tradycję literacką i współczesność. Mateusz Stróżyński na „Językoznawczych stronach” proponuje, by na przykładzie analizy wierszy Tuwima i Kaczmarskiego przekonać uczniów o żywotności łaciny we współczesnej kulturze (*„Martwy język”*). „Bombowe lekcje” rozpoczyna scenariusz Joanny Wójtowicz, która odczytuje poezję renesansową poprzez twórczość Herberta (*„Stara panna” Kochanowskiego*). Marta Adamczyk przedstawia wiersze Tuwima w ich odmienności gatunkowej (*Różne oblicza Tuwima*), a Jolanta Matkowska tradycję biblijną zastępną w poezji najnowszej oraz nowe możliwości rozumienia kultury poprzez zastosowanie jej tekstów w ćwiczeniach dramowych (*Wiersz „O stworzeniu człowieka” Wacława Osajcy, jako kanwa scenopisu*). Poezja polska, szczególnie ta z ostatnich dwóch dekad XX w., jest żywo obecna w scenariuszach lekcji Agnieszki Wojnowskiej (*O tradycji i nowoczesności w polskiej poezji współczesnej*) oraz Romualda Marka Jabłońskiego (*„Ależ dlaczego? Przecież ja się tylko obróciłam!”*). „Zona Lota” Wisławy Szymborskiej w *gimnazjum*). Natomiast propozycje omawiania współczesnej prozy daje Marta Rutkowska (*Sześć milionów czy więcej? O Holokauście i „osmaleniu”*) i Wioletta Stachura (*Dlaczego „nie zabija się legendy”? „Granica możliwości” Andrzeja Sapkowskiego*). Podsumo-

waniem części monograficznej jest reakcyjny szkic metodyczny *Historia moich czytań* Witolda Bobińskiego, który broni historycznoliterackiego modelu kształcenia.

W pozostałych rubrykach „Zeszytów Szkolnych”: zestaw ćwiczeń Elżbiety Żurek na kanwie szkicu Tomasza Burka o krytyce literackiej (*Trudne podziały. O krytyce literackiej dwudziestolecia*) – „Czytamy ze zrozumieniem”; felieton, w którym Jacek Wojtysiak śledzi sposoby budowania obrazów świata aktualnie dominujących w kulturze, a także ich wzajemne relacje (*Współczesne światopoglądy*) – „Uwaga! Filozofia w szkole!”; scenariusz lekcji wychowawczej uczulający na jedno ze współczesnych zagrożeń (Elżbieta Żurek i Sławomir Jacek Żurek, *Jak bronić się przed sektami? W skomplikowanym świecie wartości człowieka XXI w.*) – „Wychowawca w nowej szkole”; artykuł polemiczny Macieja

Rataja do tekstu o czytelnictwie wśród młodzieży oraz jej nauczycieli opublikowanego w jednym z poprzednich numerów „Zeszytów Szkolnych” (*Posampluj mi, profesorze!*) – „Przekrój edukacyjny”.

Na „Półce wydawniczej” tym razem omawiane jest ostatnie dzieło literackie Karola Wojtyły (Krzysztof A. Dorosz SJ, *Medytacje nad „Tryptykiem”*) oraz podręcznik akademicki Mieczysława Łojka (Magdalena Marzec, *Z dydaktyką literatury na co dzień*). Całość zamyka artykuł prawniczy Sebastiana Ignaszczaka o odpowiedzialności porządkowej i dyscyplinarnej nauczycieli.

Czy wyczerpaliśmy temat? Czekamy na głosy naszych czytelników – ich pytania, artykuły, scenariusze lekcji. Mamy nadzieję przynajmniej niektóre opublikować, jako ważne świadectwo istnienia wciąż aktualnego problemu współczesności we współczesnej polskiej szkole.